

GEO SLOVENIJA
Sotočje prostorskih
informacij

STRATEGIJA RSS

PRILOGA 1 - ANALIZA IZBRANIH
KLJUČNIH DRŽAVNIH IN EVROPSKIH
DOKUMENTOV TER PROJEKTOV NA
TEMO KROŽNEGA GOSPODARJENJA S
PROSTOROM

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NARAVNE VIRE IN PROSTOR
GEODETSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NARAVNE VIRE IN PROSTOR
DIREKTORAT ZA PROSTOR IN GRADITEV

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NARAVNE VIRE IN PROSTOR
DIREKTORAT ZA VODE

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NARAVNE VIRE IN PROSTOR
DIREKCIJA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA VODE

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE, PODNEBJE IN ENERGIJO
DIREKTORAT ZA OKOLJE

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE, PODNEBJE IN ENERGIJO
AGENCIJA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA OKOLJE

1 Državni dokumenti in strategije

1.1 Nacionalni program varstva okolja 2020-2030

Nacionalni program varstva okolja 2020-2030¹ predvideva **zmanjšanje neto letnega prirasta pozidanih zemljišč za 25 % do leta 2030 in ničelni prirast pozidanih površin od leta 2050 naprej**. Tla so neobnovljiv naravni vir, njihovo nastajanje in obnavljanje traja desetine tisočletij, so pa zaradi zagotavljanja ekosistemskih storitev življenjskega pomena za ljudi in okolje.

1.2 Strategija razvoja Slovenije 2030

Eden izmed ciljev SRS 2030² je trajnostno upravljanje z naravnimi viri, ki se ga bo doseglo z zagotavljanjem kakovostnega bivalnega okolja ob odgovornem in učinkovitem ravnanju s prostorom, vključno s prednostno rabo funkcionalno degradiranih območij.

1.3 Strategija prostorskega razvoja Slovenije 2050

Vizija prostorskega razvoja Slovenije 2050³ izpostavlja, da bodo slovenska naselja prijetna za bivanje in delo, uspešna, okoljsko vzdržna in podnebno nevtralna. Do leta 2050 bomo postopno zniževali neto letno rast površin pozidanih zemljišč. Ničelno neto letno rast površin pozidanih zemljišč bomo dosegli po letu 2050. Zaustavljen bo proces suburbanizacije. Razvrednotena območja bomo redno prenavljali. Razvoj bo usmerjen v območja obstoječih naselij, stavbni in dediščinski fond bomo prenavljali, vzdrževali in funkcionalno prilagajali.

Z racionalno organizacijo dejavnosti se zmanjšujejo potrebe po dnevni mobilnosti in skrajšujejo transportne poti ter s tem prispeva k blaženju podnebnih sprememb. Z varčno in učinkovito rabo obnovljivih ali neobnovljivih naravnih virov se zmanjšuje pritisk nanje in omogoča njihovo dolgoročno ohranjanje. Krepi se prenova slabše izkoriščenih delov naselij oziroma razvrednotenih območij, s čimer se zmanjšuje pritisk na nova stavbna zemljišča in prispeva k doseganju ničelne neto letne rasti pozidanih zemljišč po letu 2050. Izvaja se celovita prenova naselij. Dviguje se kakovost življenja v mestih

1.4 Kažipot krožnega gospodarstva v Sloveniji

V kažipotu krožnega gospodarstva v Sloveniji⁴ je krožno gospodarstvo navedeno kot strateška razvojna prioriteta Slovenije. Dokument je bil zasnovan s ciljem določiti smernice za Slovenijo, ki bodo omogočale nadzorovan in smotrni sistemski prehod v krožno gospodarstvo.

¹ [Nacionalni program varstva okolja za obdobje 2020-2030](#)

² [SRS 2030](#)

³ [SPRS 2050](#)

⁴ [Roadmap towards the circular economy in Slovenia](#)

2 Mednarodne strategije in politike

Koncept krožnega gospodarjenja je vključen v številne mednarodne dokumente. Na ravni Evropske unije je prevzet tudi v pravni red in druge dokumente držav članic.

2.1 Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030

Cilje trajnostnega razvoja⁵, ki izpostavljajo **trajnostno rabo virov, krožno gospodarstvo, kakovostno bivalno okolje**, je leta 2015 določila mednarodna skupnost v okviru agende OZN za trajnostni razvoj do leta 2030, imenovane **Spremenimo svet: Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030** (angl. *Transforming our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development*). Dokument je dogovor mednarodne skupnosti za odpravo revščine, zmanjševanje neenakosti, zagotovitev napredka ter varovanja okolja za sedanje in prihodnje generacije. Agenda 2030 temelji na enakovredni obravnavi treh stebrov trajnostnega razvoja, to so ekonomskega, socialnega in okoljskega (OZN, 2015).

2.2 Nova urbana agenda

Nova urbana agenda (angl. *New Urban Agenda – Quito Declaration on Sustainable Cities and Human Settlements for All*) je bila sprejeta oktobra 2016 na konferenci o stanovanjih in trajnostnem urbanem razvoju – Habitat III Organizacije združenih narodov v Quitu, v Ekvadorju. Nova urbana agenda prinaša skupno vizijo držav članic OZN in njihovo zavezo za spodbujanje trajnostnega urbanega razvoja. Med pomembnimi cilji Nove urbane agende je navedeno, da je potrebno zagotoviti mesta in naselja, ki

- opravljajo svojo družbeno vlogo, vključno s socialno in okoljsko funkcijo zemljišč, z namenom postopno zagotoviti polno pravico do *ustreznega bivališča*;
- spodbujajo *sodelovanje prebivalcev pri odločanju in aktivno državljanstvo*, pri vseh svojih prebivalcih zbudijo občutek pripadnosti in lastništva, dajejo prednost *varnim, vključujočim, dostopnim, zelenim in kakovostnim javnim prostorom*;
- so sposobna sprejeti izzive in priložnosti sedanje in prihodnje *vključujoče in trajnostne gospodarske dejavnosti*;
- opravljajo svojo vlogo v širšem prostoru ter delujejo kot spodbujevalci *uravnoveženega, trajnostnega in celostnega urbanega in prostorskega razvoja*;
- spodbujajo načrtovanje in naložbe za *varno in dostopno urbano mobilnost*;
- uvajajo in izvajajo ukrepe za *zmanjšanje tveganja naravnih nesreč in za njihovo upravljanje, omejevanje ranljivosti, povečanje sposobnosti za odzivanje na nesreče ter spodbujajo blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje*;
- varujejo, ohranjajo, oživljajo in spodbujajo ekosisteme, vodo, naravne habitate in biotsko raznovrstnost, minimizirajo svoj vpliv na okolje in prehajajo na trajnostne načine proizvodnje in porabe.

2.3 Teritorialna agenda Evropske unije 2030

Teritorialna agenda⁶ 2030 predstavlja obsežen in ambiciozen načrt za trajnostni razvoj evropskih regij in mest. S svojim celovitim pristopom si prizadeva za boljše usklajevanje politik na lokalni, regionalni in nacionalni ravni, pri čemer poudarja pomen teritorialne kohezije in enakomernega razvoja. Zaveza k trajnostnemu razvoju vključuje spodbujanje nizkoogljičnih in zelene rasti, krepitev socialne vključenosti ter podporo inovacijam in konkurenčnosti. Poleg tega si prizadeva za okrepitev teritorialne dimenzije politik EU, ki vključujejo upravljanje prostora, promet, energijo, okolje in druge ključne sektorje.

⁵ [SDGs](#)

⁶ [Teritorialna agenda 2030](#)

Teritorialna agenda 2030 je zasnovana tako, da spodbuja sodelovanje med različnimi ravni vladanja in deležniki, kar pripomore k boljši usklajenosti razvojnih strategij in k večji učinkovitosti izvajanja politik. S tem se odpira pot k trajnostnemu, vključujočemu in enakomernemu razvoju evropskih regij, ki prispeva k doseganju skupnih ciljev teritorialne kohezije in rasti.

Teritorialna agenda 2030 ima dva splošna cilja, in sicer pravično Evropo in zeleno Evropo, ki imata skupaj šest prednostnih nalog za razvoj evropskega ozemlja kot celote, skupaj z vsemi njegovimi kraji. Podpira prehod Evrope v krožno gospodarstvo in razvoj procesov industrijske simbioze, prilagojenih lokalnim razmeram, pri čemer se upošteva tudi potreba po trajnostni rabi tal in zemljišč.

2.4 Protokol »varstvo tal«

V okviru Alpske konvencije je sprejet protokol varstva tal⁷, ki poudarja pomen tal kot omejenega vira. Tla se niso zmožna obnoviti še za čas naslednjih nekaj generacij. Tla zagotavljajo številne storitve, ki so bistvene za življenja ljudi, in so osnova za izvajanje številnih dejavnosti človeka. Kljub svojemu izjemnemu pomenu za življenje rastlin, živali in ljudi so tla medij, ki mu je namenjeno veliko premalo pozornosti, kar potrjuje še vedno velika neraziskanost življenja v tleh.

Protokol je sprejet s ciljem, da se zmanjša količinsko in kakovostno razvrednotenje tal, zlasti z uporabo tlom neškodljivih kmetijskih in gozdarskih proizvodnih postopkov, varčnim ravnanjem z zemljišči in tlemi, preprečevanjem erozije ter omejevanjem pozidave tal.

2.5 Smernice OZN za odgovorno upravljanje kmetijskih zemljišč, ribolovnih območij in gozdov

Smernice za odgovorno upravljanje ter urejanje pravic na zemljiščih, na ribolovnih območjih in v gozdovih z vidika zagotavljanja nacionalne prehranske varnosti (angl. *Voluntary guidelines on the responsible governance of tenure of land, fisheries and forests in the context of national food security*⁸) so bile sprejete maja 2012. V smernicah so podani predlogi za upravljanje kmetijskih zemljišč, vodnih površin in gozdov kot pomembnih naravnih virov v skladu z usmeritvami trajnostnega razvoja, predvsem pa tudi z vidika zagotavljanja prehranske varnosti, varovanja voda in gozdov ter razvoja podeželja (OZN, 2012), tudi v luči povezave ruralnih območij z urbani sistemi.

2.6 Smernice OZN za učinkovito zemljiško administracijo

Leta 2020 je skupina strokovnjakov pri Organizaciji združenih narodov izdala dokument FELA (angl. *Framework for Effective Land Administration*), ki služi kot referenca za razvoj, prenovo, nadgradnjo in posodabljanje sistema zemljiške administracije (UN GGIM, 2020). Glavni cilji FELA so predvsem zagotoviti učinkovito vodenje, koordinacijo in uveljavitev mednarodno priznanih standardov ter podporo za učinkovite sisteme zemljiške administracije, ki bi zagotovili trajnostni socialni, ekonomski in okoljski razvoj. Dokument je usmerjen predvsem v pomoč državam članicam pri premoščanju geoprostorskega digitalnega razkoraka, ki je evidenten tudi na področju zemljiške administracije, in pri zagotavljanju socialno-ekonomske blaginje preko učinkovitega upravljanja zemljišč. FELA izhaja iz dejstva, da trajnostni razvoj zahteva trajnostno upravljanje in gospodarjenje z zemljišči oziroma nepremičninami, hkrati pa učinkovito upravljanje in gospodarjenje z zemljišči podpira trajnosti razvoj, za kar pa so ključni povezani geoprostorski podatki v okviru nacionalne prostorske informacijske infrastrukture (UN GGIM, 2018).

⁷ [Protokol »varstvo tal«](#)

⁸ [OZN, 2012](#)

2.7 Evropski zeleni dogovor

Cilj EU Green Deal⁹ je, da Evropa postane prva podnebno nevtralna celina. Evropski zeleni dogovor bo preoblikoval EU v sodobno, z viri gospodarno in konkurenčno gospodarstvo, izboljšal bo blaginjo in zdravje prebivalcev ter med drugim zagotovil svež zrak, čisto vodo, **zdrava tla** in biotsko raznovrstnost. Evropska komisija je sprejela sklop predlogov za pripravo podnebne, energetske, prometne in davčne **politike EU za zmanjšanje neto emisij toplogrednih plinov za vsaj 55 % do leta 2030** v primerjavi z ravnmi iz leta 1990.

2.8 Evropska strategija za tla

Evropska strategija za tla (ang. EU Soil Strategy)¹⁰ določa okvir in konkretne ukrepe za zaščito in obnovo tal ter zagotovitev njihove trajnostne rabe. Zdrava tla so bistvena za doseganje podnebne nevtalnosti, čistega in krožnega gospodarstva ter zaustavitve dezertifikacije in degradacije tal. Cilj strategije EU za tla do leta 2050 je zagotoviti:

- da so vsi ekosistemi tal v EU zdravi in odpornejši ter lahko zato še naprej zagotavljajo svoje ključne storitve,
- da se doseže **ničelno neto izkoriščanje zemljišč** in zmanjšanje onesnaževanja tal na raven, ki ni več škodljiva za zdravje ljudi ali ekosisteme,
- da zaščita tal, trajnostno upravljanje in obnavljanje degradiranih tal postanejo skupni standard.

2.9 Smernice o najboljši praksi za omejevanje, blažitev ali kompenzaciji pozidave tal (delovni dokument komisije)

Dokument Smernice o najboljši praksi za omejevanje, blažitev ali kompenzaciji/nadomestitvi pozidave tal¹¹ opisuje pristope, ki temeljijo na omejevanju, blažitvi in nadomestitvi vplivov pozidave tal ter jih uporabljajo države članice.

Omejevanje pozidave tal pomeni preprečevanje spreminjanja namembnosti zelenih območij in njihove pozidave.

Koncept omejevanja vključuje predvsem ponovno uporabo že pozidanih območij, npr. opuščeni industrijski zemljišč (recikliranje prostora).

2.10 Akcijski načrt za krožno gospodarstvo

Pomemben dokument, ki naj bi vodil evropsko gospodarstvo na poti v krožno gospodarstvo je *Novi akcijski načrt EK za krožno gospodarstvo - Circular economy action plan (2020/2077(INI))*. Cilj je, da bi gospodarstvo EU do leta 2050 preoblikovali v trajnostno gospodarstvo in tako spremenili trend neučinkovitega ravnanja z omejenim obsegom naravnih virov, ki je dolgoročno nevzdržen in naj bi ogrožal že doseženo raven blaginje prebivalcev. Omenjeni načrt je eden glavnih gradnikov evropskega zelenega dogovora, nove evropske agende za trajnostno rast.

2.11 Novi evropski Bauhaus

Cilj pobude Novi evropski Bauhaus¹² je na podlagi razprav oblikovati nove načine življenja na stičišču umetnosti, kulture, socialne vključenosti, znanosti in tehnologije. **Omogoča uresničevanje zelenega**

⁹ [EU Green Deal](#)

¹⁰ [EU Soil Strategy](#)

¹¹ [Smernice o najboljši praksi za omejevanje, blažitev ali nadomestitev pozidave tal](#)

¹² [Novi evropski Bauhaus](#)

dogovora v našem življenjskem okolju. Je poziv k zasnovi in oblikovanju trajnostnega in vključujočega okolja, ki ga bomo zgradili z združenimi močmi in nas bo navdajalo z lepoto.

2.12 Davoška listina

Davoška listina¹³ svari pred zmanjševanjem kakovosti grajenega okolja in odprte krajine po vsej Evropi, ki se kaže v trivializaciji gradnje, pomanjkanju oblikovalskih vrednot, vključno z zanemarjanjem trajnosti, nenadzorovanem širjenju brezizrazne razpršene gradnje in neodgovorni rabi prostora, propadanju zgodovinskega tkiva ter izgubljanju regionalnih tradicij in identitet. Davoška deklaracija vpeljuje pojem “**baukultur**” (**kultura gradnje**) in poziva države članice EU k postavitvi kulture v središče vseh prihodnjih gradbenih in investicijskih projektov.

¹³ [Davoška listina](#)

3 Izbrani evropski projekti

3.1 Dokumenti in projekti v okviru programa ESPON

Program Evropsko omrežje za spremljanje prostorskega razvoja (ang. *European Spatial Planning Observation Network - ESPON*) podpira krepitev učinkovitosti kohezijske politike EU in drugih sektorskih politik in programov v okviru investicijskih sredstev evropskih strukturnih skladov. ESPON podpira tudi nacionalne in regionalne politike teritorialnega razvoja preko povezovanja in izgradnje skupne baze znanj s področja prostora in prostorskega razvoja.

3.1.1 Ponovna uporaba prostora in objektov - priporočila ESPON 2020

Dokument z naslovom Ponovna uporaba prostorov in stavb (ang. Policy Brief Reuse of spaces and buildings)¹⁴, ki je namenjen obveščanju evropskih, nacionalnih, regionalnih in lokalnih organov, podaja povzetek priporočil programa ESPON 2020 o tem, kako **ponovno uporabiti prostor in zgradbe za pomoč pri doseganju trajnostne urbanizacije**. Dokument obravnava različne načine instrumentov in orodij za ponovno uporabo zasedenega prostora, vključno z modelom krožnega gospodarstva. **V duhu krožnega gospodarstva posebej poudarja pomen revitalizacije industrijskih območij v fazi tranzicije in deindustrializacije.**

3.1.2 Trajnostna in krožna ponovna uporaba prostorov in zgradb - priročnik

Priročnik Handbook on Sustainable and Circular re-use of spaces and buildings¹⁵ obravnava nov model urbane regeneracije po načelih krožnega gospodarstva, kjer s ponovno uporabo prostora in stavb v mestih in prepoznavanjem neizkoriščenih zemljišč sledimo načelom trajnostne rabe prostora. Zapuščeni in premalo izkoriščeni prostori in zgradbe v mestih lahko postanejo priložnost za nova delovna mesta, spodbujanje sodelovanja gospodarstva, družbene inovacije in start-upe. Priročnik nudi pregled in analizo dobrih praks ponovne uporabe prostora, preko katerih lahko mestna območja najdejo rešitve za probleme iz svojega okolja. Dokument poudarja, da je **vključevanja medijev v model urbane regeneracije izjemnega pomena za ozaveščanje državljanov** o nujnosti ponovne uporabe in regeneracije prostora kot ključnega elementa urbanega razvoja, s čimer se ljudi spodbuja, **da tudi sami postanejo aktivni deležniki v tem procesu.**

Priporoča se, da vsako mesto ustanovi agencijo za promocijo ponovne uporabe stavb in prostorov, oblikuje finančne spodbude javne uprave za regeneracijo objektov in prostora ter zagotovi prilagodljivost administracije.

3.1.3 Sustainable Urbanization and land-use Practices in European Regions (SUPER)

Dokument predstavlja neke vrste vodnik, ki nagovarja dve ciljni skupini: oblikovalce politik razvoja prostora (na vseh ravneh: lokalni, regionalni, nacionalni) na eni strani in odločevalce, zlasti tiste na področju teritorialnega razvoja in upravljanja zemljišč, na drugi strani. Hkrati pa, glede na to, da procesi prostorskega razvoja presegajo instrumente javnih politik, ponuja uporabne informacije tudi širši množici deležnikov od civilne družbe, zasebnega sektorja, nevladnih organizacij do vseh ostalih akterjev, ki vplivajo na razvoj prostora. Vodnik ponuja vpogled v prednosti in slabosti različnih tipov urbanizacije (trije glavni tipi so urbanizacija po načelu zgoščevanja, policentrični razvoj in razpršena urbanizacija). **Izhodiščna hipoteza, ki jo postavlja dokument, pa je, da bi trajnostna raba zemljišč, ki bi sledila strnjivanju in zgoščanju urbanega razvoja povzročila manjšo potrebo po prometu, manjšo**

¹⁴ [Reuse of spaces and buildings | ESPON](#)

¹⁵ [Handbook on Sustainable and Circular re-use of spaces and buildings](#)

porabo energije in več razpoložljivih odprtih prostorov, kar bi izboljšalo kakovost življenja in zmanjšalo stroške na vseh ravneh upravljanja in uporabe prostora.

Predlaga pet načel oz. ukrepov. Vsak od njih ima tako pozitivne kot negativne učinke:

- **Zgoščevanje** ljudi in dejavnosti, ki omeji rast mest in porabe zemljišč. Negativen vpliv tega ukrepa je lahko, da pri načrtovanju več površin za naselje povzročimo daljše poti do javnih površin (športnih in rekreacijskih) in poslovno gospodarskih območij.
- **Revitalizacija** neuporabljenega ali neprimerno uporabljenega prostora ima za cilj izboljšati gospodarsko, okoljsko in socialno kakovost območja in lokalne skupnosti. Uspešni posegi so na splošno tisti, ki predvidevajo koncept »ponovne uporabe« v skladu s trajnostnimi načeli (npr. stremijo k preobrazbi mest iz postindustrijskih v zelena, trajnostna mesta) in obravnavajo okoljska, gospodarska in socialna vprašanja hkrati. Negativen vpliv se lahko pojavi v primeru neprimerne obnove in nepremišljenega umeščanja dejavnosti, (npr. umeščanje bivanjskih površin na območja brez potrebne družbene in prometne infrastrukture), pa tudi v primeru pomanjkanja finančnih sredstev.
- **Zadrževanje** oz. omejitev razvoja zemljišč zunaj določenega območja z vpeljavo zelenih pasov kot meje rasti mest s ciljem zmanjšanja širjenja mest in spodbujanja racionalnejše rabe prostora. Ukrep v splošnem prispeva k nadzorovani rasti in povečanju kakovosti ruralno urbanega okolja. V različnih primerih uvajanja te prakse se je kot pomemben dejavnik uspeha izkazalo medsektorsko sodelovanje, ukrep pa presega tudi meje občin. Negativen učinek lahko sprožijo različne špekulacije (tj. povišanje cen zemljišč, izrinjanje določenih družbenih skupin).
- **Integrirano upravljanje** mestnih območij, ki izhaja iz dolgoročne trajnostne perspektive in temelji na prilagodljivih modelih sodelovanja na več ravneh upravljanja (lokalni, medobčinski, regionalni, državni), medsektorskih politikah in načrtovanju ter usklajevanju javnih prioritet z zasebnimi interesi. To večja možnost za dolgoročni razvoj v smeri trajnostnega upravljanja z zemljišči in večja učinke izvajanja izbranih mehanizmov (npr. uvajanje stanovanjske politike, uvajanje zelenih koridorjev). Negativni učinki se lahko pojavijo, ko sodelovanje ni vzpostavljeno na dovolj visoki ravni in deležniki med seboj niso usklajeni.
- **Usklajeno delovanje sektorskih politik**, ki vsaka na svojem področju (promet, okolje, razvoj podeželja...) skrbijo za razvoj v smeri trajnostnih ciljev upravljanja s prostorom z različnimi aktivnostmi in ukrepi. Problem se pojavi, če upravljanje ni uspešno preneseno na nižje ravni (občine). V Sloveniji, na primer, je bila sprožena akcija ozaveščanja in promoviranja trajnostnih transportnih rešitev. Celosten pristop je bil uveden z vstopom v EU in danes se vse več občin odziva na spodbude Ministrstva za infrastrukturo – pripravljajo in izvajajo se načrti trajnostne mobilnosti in strategije, kar je v nekaterih občinah že prineslo učinkovitejše prometne rešitve. Vendar pa, ker strategije niso obvezni akti in trajnostno prometno načrtovanje na regionalni ravni v Sloveniji nima tradicije, se jih je poslužila le okoli tretjina občin.

Ključne ugotovitve dokumenta so:

- Za uspeh je pomembno sodelovanje različnih deležnikov in ustvarjanje ravnovesja med javnimi in zasebnimi interesi ter medsektorsko sodelovanje na ravni države.
- (Ne)usklajenost različnih EU politik ima pomemben vpliv na urbanizacijo in rabo zemljišč – s svojim delovanjem bodisi podpira bodisi spodkopava principe trajnosti.
- Posamezne intervencije in kratkoročni razvojni cilji imajo večjo možnost uspeha, če so del celovite vizije, ki vključuje vse pomembne teme in deležnike razvoja¹⁶.

¹⁶ SUPER - Sustainable Urbanization and land-use Practices in European Regions | ESPON

3.2 Podpora pri uporabi in prenosu celovitega upravljanja z degradiranimi območji v prakso (LUMAT)

Podpora pri uporabi in prenosu celovitega upravljanja z degradiranimi območji v prakso (izvedensko poročilo) je sestavni del projekta **LUMAT**, ki ga izvaja 13 partnerjev iz 7 srednjeevropskih držav, financira pa ga program Interreg CENTRAL EUROPE. Iz Slovenije so v projektu kot partnerji sodelovali Ministrstvo za okolje in prostor, Urbanistični inštitut Republike Slovenije (strokovno-raziskovalni partner) ter Mestna občina Kranj (pilotno območje mesta Kranj s funkcionalnim območjem). LUMAT naslavlja problematiko nesistematičnega upravljanja degradiranih urbanih območij in poslovnih con, ki je značilna tudi za Slovenijo.

Izvedensko poročilo izpostavlja ključne izzive upravljanja degradiranih urbanih območij (DUO), ki so:

- nesistematično upravljanje DUO
- razpršeno lastništvo DUO
- odsotnost primernih finančnih spodbud za lastnike, občine in zunanje investitorje
- pomanjkanje prenosa ukrepov zemljiške politike v prakso
- pomanjkanje znanj, organizacij in kadrov, ki so sposobni voditi proces prenove DUO
- pomanjkanje razvojnih investitorjev (ang. developer)
- nejasna vloga občin
- premalo povezovanja na medobčinski ravni ali na ravni regije

Na spodnji sliki je predstavljen nabor predlaganih ukrepov, ki bodo prispevali k boljšemu upravljanju DUO. Nekateri izmed ukrepov so podlaga tudi za ukrepe, oblikovane v tem strateškem načrtu oz. so z njimi povezani.

Preglednica 7 Kratak pregled ukrepov za upravljanje DUO

Prostorsko-planerski ukrepi	Ukrepi za pospešitev aktivacije in prenove	Strategije in pristopi k prenovi	Lastninsko-pravni in zemljiški ukrepi	Finančne spodbude in ukrepi pritiska	Upravljavski ukrepi	Promocijsko trženjski ukrepi
Regionalni prostorski plan: načrtovanje prednostne rabe DUO	Prednostno umeščanje javnih objektov v DUO	Sanacije degradiranih okolij zaradi preteklih okoljskih bremen	Načrt preskrbe z zemljišči	Određitev vzdrževalnih del (pritisk)	Uradni register DUO	Nacionalna promocija DUO - SPIRIT
Občinski prostorski načrt: namenska in prednostna raba DUO, obm. prenove	OPPN in dogovor deležnikov za skupno in celostno prenovo na območju prenove	Renaturacija DUO	Nakup/ prodaja neizkoriščenih nepremičnin v javni lasti v DUO območjih	Taksa za neizkoriščena stavbna zemljišča (pritisk)	Nacionalni program za prenovo DUO	Pisarna za podjetja in investitorje (lokalna, regionalna)
Postavitev kvantitativnih prostorskih ciljev rabe zemljišč	Posegi v prenovo obstoječih zakonito zgrajenih objektov na stavbnih zemljiščih	Prenova in razvoj DUO v urbano območje mešane rabe	Brezplačen prenos premoženja države na lokalno skupnost	Komunalni prispevek in oprostitev	Nacionalna koordinacija za DUO	Program spodbud: mix podpornih ukrepov
Prepoznavanje bodočih DUO	Začasna raba prostora	Razvoj stavbnih zemljišč po rušenju in okoljski sanaciji	Predkupna pravica države in občine	Politika NUSZ	Regijska koordinacija in upravljanje DUO	Strategija trženja: zasnova in izvedba
Načrtovanje z ničelno neto rastjo pozidanih zemljišč		Posodobitev in uvedba inovativnih energetsko-okoljskih rešitev v DUO	Razlastitev in omejitve lastninske pravice	Dodeljevanje občinskih finančnih spodbud podjetjem	Občinski urbanist –DUO koordinator	
(Pred)študija izvedljivosti prenove z vizijo DUO (program prenove)		Izboljšanje dostopnosti, uvedba trajnostne mobilnosti in vključitev DUO v prometne mreže	Podelitev stavbne pravice	Nepovratna sredstva države in EU za DUO	Usposabljanje za lokalne in regionalne DUO koordinatorje	
		Ozavešanje javnosti o izzivih trajnostne rabe	Komasacija na območju stavbnih zemljišč v DUO	Finančni instrumenti EU	Ustanovitev podjetja za prenovo in upravljanje Pisarna za prenovo DUO	
		Spodbujanje industrijskih simbioz		Kreditni za občine in podjetja	Obvezna določitev upravljavca DUO	
				Vzpostavitev namenskih (regijskih/nacionalnih) kreditnih in garancijskih shem	Ukrepi za krepitev kompetenc za upravljavce in večje lastnike DUO	
					Nacionalna spletna stran/ platforma praks	

Slika 1: Pregled ukrepov za upravljanje degradiranih območij (vir: LUMAT Izvedensko poročilo).